

ÇILDIR GÖLÜ'NDE BALIKÇILIK

Fishery on Lake Çıldır

Yrd.Doç.Dr. Zeki KODAY*

ÖZET

Araştırma sahasını oluşturan Çıldır Gölü Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum-Kars Bölümü'nde yer almaktadır. 115 km² alan kaplayan Çıldır Gölü'nün çevresinde bulunan köylerden birkaç aile geçimini balıkçılık yaparak sağlamaktadır. Göldeki balıkçılık faaliyeti 18 adet balıkçı teknesiyle sürdürülmektedir. Göl- den avlanan balıklar Kars, Ardahan ve Erzurum'da pazarlanmaktadır.

Çıldır Gölü her yıl Aralık-Nisan ayları arasında donmaktadır. Göl buz tuttuğu dönemlerde ise 40-45 cm kalınlığındaki buz kesilerek balık tutulmaktadır.

ABSTRACT

The research area of our study the Lake Çıldır is located in the Erzurum-Kars region of East Anatolia. The lake covers an area of 115 km² and some families from villages around it earn their life from fishery on this lake 18 fishing boats area used for fishing here. The fish from the lake Çıldır is sold in Kars, Ardahan and Erzurum.

The lake is frozen every year from December to April. When the lake is frozen people cut holes into the 40-45 cm thick ice and do their fishery.

Giriş

İnsanlar, eskiden beri gıda, güç elde etmek, taşımacılık ve başka şekillerde yararlanmalar yoluyla su kütleleriyle sıkı bağlantı içinde olmalarına rağmen, insanların aynı zamanda ilk uğraşları arasında yer alan balıkçılık faaliyetleri günümüzde öteki ekonomik faaliyetlerin yanında daha az önemli kalmıştır¹. Sular- dan balıkçılık amacıyla faydalanma kültür balıkçılığı ve av balıkçılığı şeklinde iki gruba ayrılmaktadır². Çıldır Gölü'nde yapılan balıkçılık büyük oranda av balıkçı- lığından ibarettir.

Balıkçılık, diğer tarımsal faaliyetlere karşın daha az sermaye gerektiren, ancak oldukça zahmetli, zahmeti karşılığında da fazla gelir getirmeyen bir ekonomi- k faaliyet olması nedeniyle, özellikle tarım yapılabilecek toprağın veya hay-

* Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi.

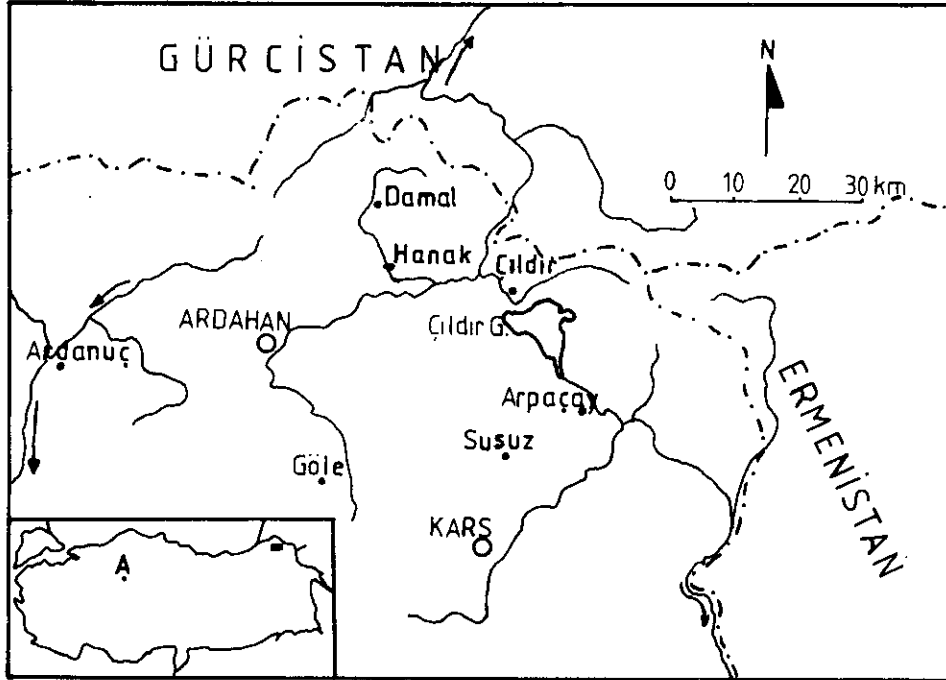
1- TÜMERTEKİN, E.-ÖZGÜÇ, N., 1999, Ekonomik Coğrafya, s. 247, İstanbul

2- ÖZÇAĞLAR, A., 2000, Coğrafyaya Giriş, s. 132-133, Ankara.

van yetiştirilebilecek meranın olduğu yerlerde, balıkçılık hep ikinci planda kalmış ve bu nedenle de fazla gelişme gösterememiştir. Ülkemizde bu durum daha belirgindir. Üç tarafı denizlerle çevrili, 8333 km uzunluğunda kıyı uzunluğuna sahip, birçok akarsu ve gölü bulunan böyle bir ülkede balıkçılık genelde ilkel bir faaliyet şeklinde kalmış, diğer ekonomik faaliyetlerdeki gelişmeye paralel bir gelişme gösterememiştir.

Ticarî anlamda tatlı su balıkçılığımız, göllerde su ürünleri avcılığı ile temsil edilir. Suları tatlı her gölümüzde, sazan başta olmak üzere kefal, turna, yayın ve yılan balığı gibi çeşitli balıklar bulunur. Bu göllerin su ürünleri, daha çok o göl çevresine yakın köy yerleşmeleri ve kasabaların aileleri tarafından işletilir³.

Araştırma konusunu oluşturan Çıldır Gölü'nde de bu tür bir balıkçılık faaliyeti yapılmaktadır. DOĞANAY'ın da belirttiği gibi⁴; daha çok sazan avlanması ve ticarî değerinin zayıf olması sebebiyle, Çıldır Gölü'nün balıkçılığı, 600-700 tonu bulan yıllık üretimi ile Eğirdir Gölü (3000-3500 ton) ve Beyşehir Gölü'nden (800-900 ton) sonra üçüncü sırada gelen bir gölümüzdür.

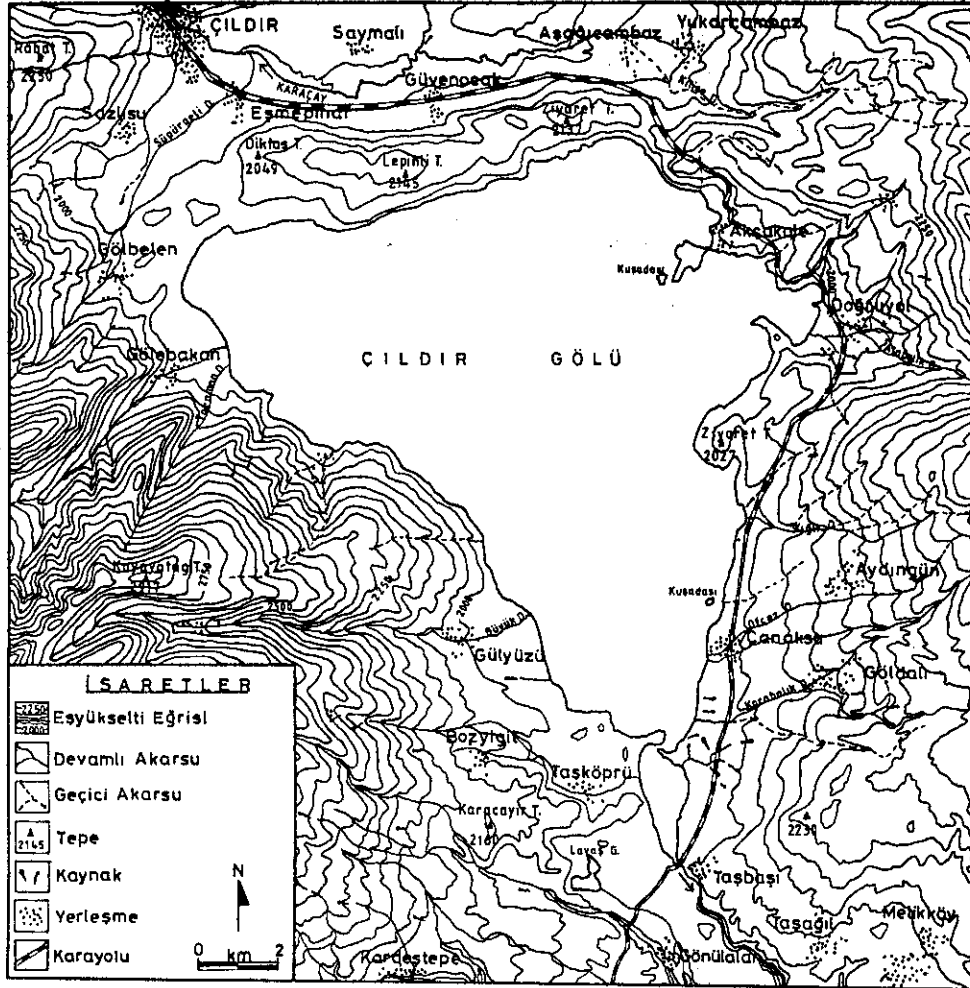

Harita 1. Lokasyon Haritası
Map 1. Location Map.

3- DOĞANAY, H., 1998, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, s. 269, Erzurum.
4- DOĞANAY, H., 1998, a.g.e., s. 270, Erzurum.

1. Çıldır Gölünün Coğrafi Konumu ve Özellikleri

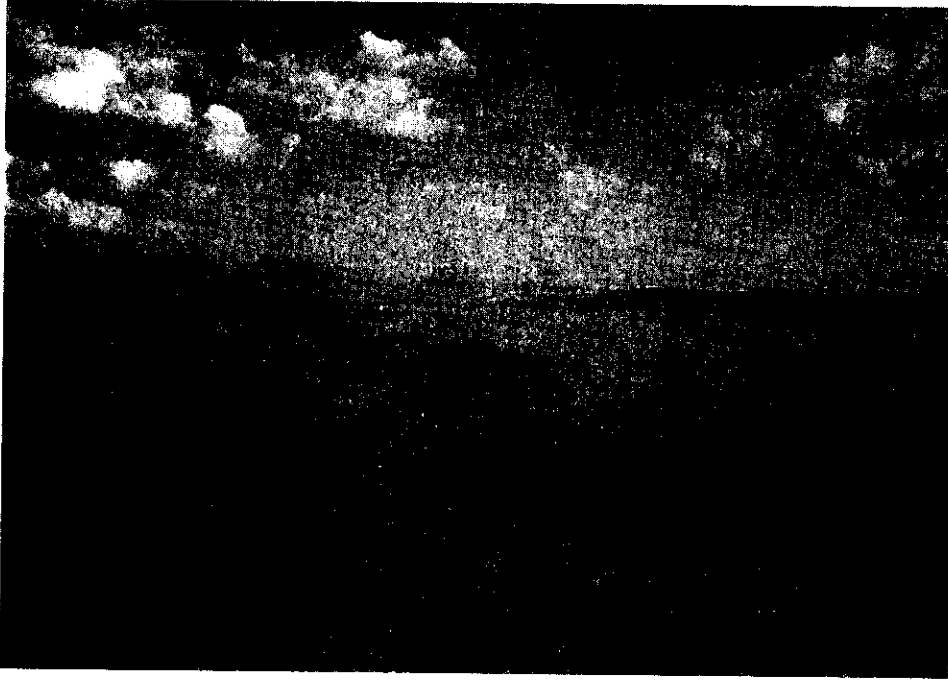
Çalışma sahasını oluşturan Çıldır Gölü Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum-Kars Bölümünde, Ardahan ve Kars ili sınırları içerisinde, yaklaşık olarak Ardahan'a 48 km., Çıldır ilçe merkezine 4 km., Kars'a 85 km. uzaklıkta yer almaktadır (Harita 1). Doğudan 3040 metre yüksekliğindeki Akbaba Dağı, batıdan 3150 metre yüksekliğindeki Kısır Dağı tarafından çevrili olan Çıldır Gölü 1959 metre yükseltide üçgen şeklinde bir göldür. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Van Gölü'nden sonra ikinci büyük gölüdür (Harita 2). Gölün suyu tatlı olup, çevre köyler tarafından içme suyu olarak kullanılabilir. Hatta Akçakale köyü içme suyunu gölden temin etmektedir.

Harita 2. Çıldır Gölü ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.

Map 2. Topographical map of the Lake Çıldır and its close environment.

Çıldır Gölü'nde kuşadası adında iki ada bulunmaktadır(Fotoğraf 1). Gerçekten de adaların üzeri kuş sürüleri tarafından öylesine işgâl edilmektedir ki, adalara baktığımız zaman, özellikle martı sürüleri kar yağmış izlenimini vermektedir. Bu küçük adalara başta, martı olmak üzere, pelikan, karabatak ve leylek gibi kuşlar gelmektedirler(Fotoğraf 2).

Fotoğraf 1. Çıldır Gölü'ndeki adalardan bir görünüm.
Photo 1. A view of the islands on Lake Çıldır.

Çıldır Gölü'nün kuzey-güney yönündeki uzunluğu 18.3 km, doğu batı yönünde en geniş yeri (gölün kuzeyi) 16.2 km.dir ve göl 115 km² alan kaplamakta olup, derinliği 100 metreden fazladır. Gölün kuzeyinde ortalama yüksekliği 2100 metre olan bir volkano-sedimanter sırt uzanmaktadır. Bu sırtın batı nihayetinde 1970-1975 metre yüksekliğinde, Gölbelen köyü civarında bir gedik bulunmaktadır. Gölün güney bölümü, diğer alanlara nazaran son derece düzdür. Burada kuzey-güney yönünde uzanan bir olukla Arpaçay'a geçilmektedir⁵.

Doğu Anadolu'da volkanizma Tersiyer başlarında yer yer başlamıştır. Miyosen'de Kuzeydoğu Anadolu'daki depresyonlar daha çok göl rejimi altında kalmışlar, bu devrede fasılalı olarak çıkan volkanik malzemeler göl havzalarına akmışlardır. Böylece Arpaçay, Çıldır, Kura vadisinin bulunduğu alanlarda tortullarla ara tabakalı volkanik (volkano-sedimenter) araziler teşekkül etmiştir. Pliyo-

5- ATALAY, İ., 1978, "Çıldır Gölü ve Çevresinin Jeomorfolojisi", Jeomorfoloji Dergisi, Sa: 7, s. 23-33, Ankara.

Fotoğraf 2. Çıldır Gölü'ne yaz mevsiminde gelen martılardan bir görünüm.
Photo 2. A view of the sea-gulls coming to Lake Çıldır in summer.

sen'de ise bölge dikey tektonik hareketlere uğramış ve sonuçta faylar boyunca blok halinde çökmeler meydana gelmiştir. Bu esnada Çıldır havzası ana hatları ile oluşmuştur. Kuvaterner'de Çıldır Gölü'nün doğu ve batısında merkezi püskürmeler meydana gelmiş ve bu püskürmelerde doğuda Akbaba, batıda Kısır Dağı volkan konileri teşekkül etmiştir. Bu merkezlerden çıkan bazaltik lavlar, Çıldır Gölü havzasına ve volkano-laküstür araziler üzerine akmıştır. Söz konusu merkezlerden çıkan lavlar, günümüzdeki Çıldır Gölü'nün kuzey ve güneyindeki sahaları kaplamamıştır, çünkü bu alanlarda volkano-sedimenter arazilerin üzerinde bazaltik lav akıntıları bulunmamaktadır⁶. Atalay bu delillerden hareketle gölün tektonik kökenli⁷ olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte Lahn⁸, İnandık⁹ ve Hoşgören¹⁰ Çıldır Gölü için lav setti gölü olduğunu söylemektedirler. Sonuç olarak; Çıldır Gölü'nün oluşumunda tektonizma ve volkanik lav settinin rolü vardır diyebiliriz.

Çıldır Gölü, yakın bir zamana kadar zaman zaman kapalı bir havza halinde kalmıştır. Ancak, Pleistosen'in plüviyal devrelerinde, gölün fazla suları, kuzey-

6- ATALAY, İ., 1978, a.g.e., s. 23-33, Ankara.

7- ATALAY, İ., 1978, a.g.e., s. 23-33, Ankara.

8- LAHN, E., 1948, Türkiye Göylerinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi Hakkında Bir Etüd. M.T.A. Enst. Yay. Seri B, No: 12, s. 56, Ankara.

9- İNANDIK, H., 1965, Türkiye Gölleri, İstanbul Üniv. Yay. No: 1155, Coğrafya Enst. Yay. No: 44, s. 73, İstanbul

10- HOŞGÖREN, Y., 1994, "Türkiye'nin Gölleri". Türk Coğrafya Dergisi, Sa. 29, s. 25, İstanbul.

batıda Gülbelen köyündeki 1970-1975 metre yükseklikteki gedikten Çıldır havzasına, oradan da Kura Nehrine akmıştır. Halihazırda Çıldır Gölü, güneyde bazaltlar üzerinde açılmış bir taşma boğazı vasıtasıyla Arpaçay'a kavuşmaktadır¹¹.

Uzun yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama sıcaklık Kars'ta 4.2oC, Ardahan'da 3.5 oC'dir. Yıllık ortalama yağış değerleri Kars'ta 501.1 mm, Ardahan'da 511.9 mm'dir. Kars'ta ortalama karla örtülü gün sayısı 106.5 gün, Ardahan'da ise 119.3 gündür. Ortalama donlu gün sayısı ise Kars'ta 179.1 gün, Ardahan'da 189.2 gündür.(Tablo 1). Şiddetli karasal iklim koşullarının etkisiyle Çıldır Gölü her yıl Aralık ayından Nisan ayına kadar donmaktadır. Bu dönemde buzun kalınlığı 40-45 cm.yi bulmakta ve buz kırılarak balık tutulmaktadır.

Tablo 1. Ardahan ve Kars'ta Bazı İklim Elemanlarının Aylık Dağılışı

Table 1. Monthly dispersion of some climate features in Ardahan and Kars.

İstasyonlar	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ardahan	Ortalama Sıcak°C	-11.9	-14.6	-4.2	4.3	9.3	12.7	16.1	15.8	11.8	6.2	0.2	-7.9	3.5
	Ort. Yağış(mm)	18.4	21.6	26.8	42.7	80.1	87.7	60.1	58.8	34.8	33.8	26.7	19.4	511.9
	Ort.Donlu Gün Sayısı	30.8	28.2	29.9	19.0	4.2	0.9	0.1	0.1	2.9	17.0	25.7	30.5	189.2
	Ort.Karla Ört.Gün 8.	29.4	27.0	25.3	5.8	0.1	-	-	-	-	1.0	7.1	23.5	119.3
	Ortalama Sıcak°C	-11.5	-9.7	-3.8	4.8	10.1	13.5	17.3	17.2	13.3	6.9	0.3	-7.3	4.3
Kars	Ort. Yağış(mm)	23.2	26.6	28.2	45.4	83.8	78.7	54.0	42.8	29.0	39.0	28.0	22.4	501.1
	Ort.Donlu Gün Sayısı	30.8	27.9	29.5	16.2	2.6	0.4	-	-	1.8	15.0	24.5	30.4	179.1
	Ort.Karla Ört.Gün S.	29.7	25.7	20.6	3.3	0.1	-	-	-	-	0.4	5.4	21.3	106.5

Kaynak : Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Yukarıdaki iklim elemanlarından yağış değerleri bitki örtüsünün gelişimi açısından uygun olmasına karşın, düşük sıcaklık değerleri, şiddetli karasal iklimin etkileri, araştırma sahasında ot formasyonunun gelişmesine olanak tanımıştır. KOÇMAN'ın da belirttiği gibi¹²; ortalama yükseltisi 2000-2100 m.yi geçmeyen ve çok yerde tabansuyunun yüksek olduğu Göle, Ardahan, Çıldır, Serinçayır gibi depresyonlarda tür bakımından zengin çayır-step özelliğinde ot toplulukları yayılış göstermektedir. Gerçekten de Çıldır Gölü'nün çevresi ağaç formasyonundan yoksun olup tamamen ot formasyonu ile kaplıdır. Havaların ısınıp, karların erimeye başladığı Nisan-Mayıs aylarında yavaş yavaş yeşeren gölün çevresi, Haziran ve Temmuz aylarında rengarenk çiçeklerle bezenmiş yeşil çayırların ortasında çok güzel bir manzara sergilemektedir. Ancak Ağustos ayından itibaren sararmaya başlayan otlar, ağaç da bulunmadığı için göl çevresi boz bir renk alıp, bu boz renk göle de yansımaktadır. Göl çevresinde balıkçı lokantalarının sahipleri tarafından dikilmiş birkaç tane ağaçta olmasa gölge bulmakta dahi güçlük çekilmektedir.

11- ATALAY, İ., 1982, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş. Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 9, s. 107-108, İzmir.

12- KOÇMAN, A., 1979, Yukarı Kura Nehri Havzasının Fiziksel Coğrafyası. Yayımlanmamış Doktora Tezi, s. 251, Atatürk Üniv. Kütüphanesi, Erzurum.

2-Balıkçılık Faaliyeti

115 km² alan kaplayan Çıldır Gölü'nün çevresinde bulunan Kars ilinin Arpaçay, ilçesine bağlı Taşbaşı, Çanaksu, Doğruyol, Gülyüzü, Taşköprü köyleri ile Ardahan ilinin Çıldır ilçesine bağlı Akçakale, Eşmepınar ve Gölebakan köylerinden birkaç aile geçimini Çıldır Gölü'ndeki balıkçılık faaliyeti ile sürdürmektedir. Bu köylerden Taşbaşı, Çanaksu, Eşmepınar, Gölebakan ve Gülyüzü köylerinden 1'er aile balıkçılık yaparken Akçakale'den 6, Doğruyol'dan 5 ve Taşköprü'den de 3 aile geçimlerini balıkçılıktan sağlamaktadırlar. Göl çevresinde bulunan 8 adet balık lokantası da balıkçılık yapan ailelere aittir.

Çıldır Gölü'nde avlanan başlıca balık türlerini; alabalık türlerinden göl alası, dağ alası ve kültür alası, sazan türlerinden aynalı sazan, karabalık, şafak balığı, kırmızı kanat (dımışka), tahta balığı, bıyıklı balık (mırza) ve gümüşü balığı oluşturmaktadır. Gölde bu balıklar dışında midye ve kerevit de bulunmasına rağmen avlanmamaktadır.

Gölde avlanan şafak balığı (*Aspus aspus*) ülkemizde çok az rastlanan bir balıktır. Marmara Bölgesi'ndeki birkaç göl ile Çıldır Gölü'nde bulunduğu sanılmaktadır. Kurbağa ve su sıçanı yiyerek beslenen bu balığın 7-8 kg. ağırlığında olanlarına rastlanmaktadır¹³. Aras Nehrinde "Aras alası" (*Salmotrutta caspus*) olarak bilinen ve çok az rastlanan bu balık türü, büyük olasılıkla "Aras alası"nın Çıldır Gölü'ne adapte olan bir türüdür. Nesli tükenmeden araştırılması gerektiği belirtilmektedir¹⁴.

Çıldır Gölü'nde 15 Haziran – 15 Ağustos tarihleri arasında av yasağı bulunmaktadır. Çünkü bu dönem alabalık dışında bütün balıkların yumurtlama zamanıdır. Sonbaharda ise sadece alabalık yumurtlamaktadır. Yumurtlama zamanı kıyılara sokulan alabalıklar yıllarca bu şekilde avlanmışlardır. İşte bu dönemde alabalığın döktüğü yumurtalarla sazan balıkları beslenmektedir. Bu da alabalığın nerdeyse soyunu kurutmuştur¹⁵. Gerçekten de 2000 yılı Eylül ayında yörede yaptığımız anket ve gözlem sonuçları da bunu doğrular mahiyettedir. Balıklar içerisinde daha değerli bir balık olan alabalıktan (kırmızı benekli alabalık) ziyade, bıyıklı balık olarak adlandırılan bir tür sazan balığından fazlaca bahsedilmekteydi. Oysa fazla lezzetli olmayan bu balık, alabalığa tercih edilmemelidir. Bu nedenle av yasağı döneminin yeniden gözden geçirilmesinin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Çıldır Gölü'nde balıkçılık faaliyeti, 18 adet balıkçı teknesiyle yapılmaktadır. Bu tekneler kooperatife bağlı olup, balığın fazla tutulduğu dönemlerde, balıkların pazarlanmasını kooperatif üstlenmiş bulunmaktadır. Akçakale köyü muhtarı ve Çıldır Gölü Balıkçılık Kooperatifi başkanı Sayın Ümit KILIÇ'dan edindiğimiz bilgilere göre kooperatifin herhangi bir binası bulunmamaktadır. Ancak göldeki balıkçılık bu kooperatifin denetiminde yapılmaktadır. 3 yıl öncesine kadar göl

13- DİKER, H., "Kükreyen Göl Çıldır", Atlas Dergisi, Sa: 83, s. 89, Şubat-2000, İstanbul.

14- DİKER, H., a.g.e., s. 91, İstanbul.

15- DİKER, H., a.g.e., s. 92, İstanbul.

kooperatif tarafından ihale usulü kiralılırken son üç yıldır (1998'den itibaren) gölde yeterli balık olmadığı için (yılda 50 ton) kiralanmamaktadır. En son kiralandığı dönemde (1998) 3 milyar TL. kooperatif tarafından devlete ödenmişti. Şimdi ise balık avladıkları ilkbahar ve sonbahar mevsimleri için toplam 250 milyon TL. ödemektedirler.

Yörede ticari amaçlı balık avcılığı germe ağlarla yapılırken amatör olarak serpmeye ağ ve olta ile de balıkçılık yapılmaktadır. Bir balıkçı ağının maliyeti 150000000 TL. (2000 yılı)'sı olup, ömrü ise bir yıldır. Bu da zaten zor şartlarda balıkçılık yapan Çıldır Gölü balıkçılarını daha da zor durumda bırakmaktadır.

Balıkçı kayıklarında iki kişi çalışmaktadır(Fotoğraf 3). Birisi kürek çekerken diğeri ağı sermektedir. Ağlar genellikle 8-10 metre derinliklere atılmaktadır. Germe ağlar 110 metre uzunluğunda 2,5-3 metre veya 10 metre derinliğindedir. Ağlar göle sabah saat 6.00 civarında atılmakta, 24 saat sonra toplanmaktadır.

1968 yılına kadar Çıldır Gölü'ndeki balıkçılığı Trabzon'dan gelen balıkçılar yaparken, daha sonra bu yörede yaşayan insanlar balıkçılığı öğrenerek, kendileri bu işi yapmaya başlamışlardır. Bugün Çıldır Gölü'ndeki balıkçılık faaliyetini bu yöre sakinleri yapmakta olup, eskiden olduğu gibi başka illerden gelip, burada balıkçılık yapan kimse yoktur.

Fotoğraf 3. Çıldır Gölü'nde tekne ile balık avcılığı.
Photo 3. Boat fishery on lake Çıldır.

Balıkçılar kayıklarını genellikle Trabzon ve İstanbul'dan satın almaktadırlar. Bunun yanında Gülyüzlü köyünde bir kayıkçı ustası bulunmaktadır. Ancak, bu kayıkçının yapmış olduğu kayıklar sac malzeme kullanılarak yapıldığı için fazla tercih edilmemektedir.

Gölden avlanan balıklar Kars, Ardahan ve Erzurum illerinde pazarlanmaktadır. Bunun yanında göl çevresinde bulunan 8 adet balık lokantası da avlanan balıkları lokantalarında pazarlamaktadırlar. Bu lokantalar, avlanma yasağının olduğu dönemlerde ota ile balık tutarak, lokantanın balık ihtiyacını karşılamaktadırlar.

Çıldır Gölü her yıl Aralık-Nisan ayları arasında donmaktadır. Gölün buz tuttuğu dönemlerde de Çıldır Gölü'nde az da olsa balık tutulmaktadır. Bu şekilde balık tutmak ekonomik olmaktan ziyade, çok ilgi çekici bir özellik taşıdığından Çıldır Gölü denilince akla ilk gelen şey buz altında balık avlamaktır. Buz tabakası altında balık avlanması şu şekilde yapılmaktadır; 40-45 cm kalınlığındaki buz tabakası buz kesicilerle kesilerek birbirine 8-10 metre mesafe ile 50-60 cm çapında delikler açılır. Sırıklar yardımıyla ağın ipi bu deliklerden geçirilerek 100 metre kadar ağ gerilmektedir. Gerilen ağ 1 hafta veya 10 gün sonra toplanır. Ağda toplanan balıklar alındıktan sonra ağ, aynı yöntemle tekrar buz tabakasının altına gerilir. Bu şekil balık avlanması sırasında her ağda en fazla 10 kg. ba-

Fotoğraf 4. Kış mevsiminde buz kesilerek balık avlanması
Photo 4. Fishing through a hole which cut into the ice.

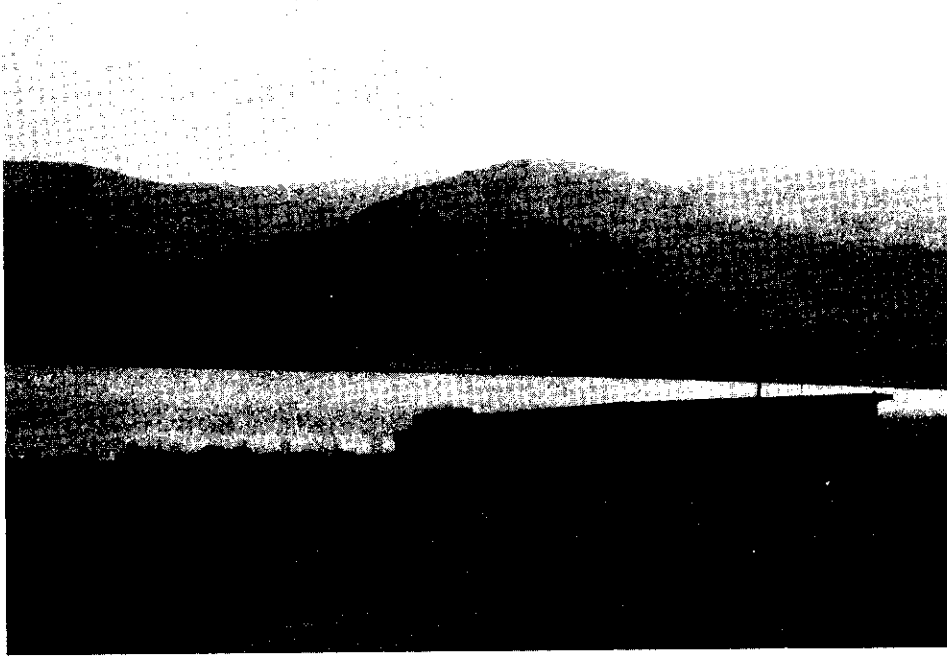
lık tutulmaktadır(Fotoğraf 4). Tutulan balıklar yine göl çevresindeki lokantaların ve ailelerin ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.

Balıkçılar tutmuş oldukları balıkları gölün kenarında taşlarla çevirmiş oldukları havuzda canlı olarak bekletmektedirler(Fotoğraf 5). Böylece müşterilerine anında istedikleri balığı, kepçe ağ yardımıyla yakalayarak, çok taze bir şekilde ikram etmektedirler. Ancak, burada da bir problem havuzda bekletilen balıkların, gölde oldukça fazla sayıda bulunan martılar tarafından kaçırılmalarıdır. Bu balıkların kuşlardan korunması ise, küçük çocuklar veya köpekler tarafından yapılmaktadır.

Fotoğraf 5. Gölden tutulan balıkların canlı olarak bekletildiği havuz.
Photo 5. The pool where the fish are put alive in it.

Çıldır Gölü'nde sadece Çanaksu köyü yakınlarında kafes balıkçılığı yapılmaktadır. Kafeste alabalık yetiştirilmektedir. Kuş adası denilen, adanın kıyısında göl kafesle çevrilerek bu şekilde balık yetiştirilmektedir. Bu kafeste 10 000 kadar alabalık beslenmektedir. Ancak, balıkçıyla yaptığımız görüşmede balık yeminin 30 kilogramının (2000 yılı) 12 milyon TL.sına mal olduğunu, bunun da balık yetiştiricisine oldukça küllfetli olduğunu belirtmiştir. Bu balıkçı aynı zamanda Çanaksu köyündeki lokantanın da işletmecisidir. Zaten balıkçıların çoğunun aynı zamanda balık lokantaları da bulunmaktadır. Ancak bu lokantalardan Akçakale ve Çanaksu köyü dışındakiler birer barakadan ibarettir(Fotoğraf 6). Çardak altındaki birkaç masa ve sandalye ile barakadaki basit bir mutfak, göle balık yemek için gelenlere hizmet vermektedir.

Fotoğraf 6. Göl kenarındaki bir balıkçı lokantası.
Photo 6. A fish restaurant at the bank of the lake.

Sonuç ve Öneriler

Çıldır Gölü içilebilecek kadar temizdir. Hatta Akçakale köyü içme suyunu gölden temin etmektedir. Nitekim, sadece oksijeni bol ve temiz suda yaşayabilen alabalık için Çıldır Gölü çok uygun yaşama ortamıdır. Gölde alabalık miktarını artırmak için, bazı önlemlerin alınarak bu potansiyelin iyi değerlendirilmesinin gerektiği düşüncesindeyiz. Bunun için yapılması gerekenlerin başında alabalığın yumurtlama döneminin av yasağı dışında kalması nedeniyle bu dönemin (15 Haziran – 15 Ağustos) yeniden gözden geçirilmesi, alabalığın gölde doğal olarak artmasını sağlayacaktır. Yörede balıkçılarla yaptığımız anketlerde; Balıkçılar gölde avlandıkları için devlete her ay belirli bir ücret ödemelerine karşın, Devlet tarafından göle sadece 1983-1985 yılları arasında yavru sazan balıklarının bırakılması haricinde hiçbir şey yapılmadığını belirtmişlerdir. Ama asıl sorun tutulacak fazla balığın da, yöre içerisinde tüketilemeyeceğidir. Bunun için Çıldır ilçe merkezinde kurulabilecek bir soğuk hava deposu, kredilerle balıkçıların desteklenmesi, mevcut kooperatifin daha iyi organize edilmesi, göldeki balıkçılığın gelişmesine yardımcı olacaktır. Böylece sağlıklı beslenmenin gereklerinden biri olan beyaz et tükemine de katkıda bulunulacaktır.

Çıldır Gölü'nün çevresinin ağaçlandırılması lokantaların kalitesinin artırılması ve günübirlik konaklama tesislerinin inşa edilmesi halinde gölden rekreasyon

nel amaçlı olarak da yararlanılmasına yardımcı olacaktır. Akçakale ve Çanakı köylerindeki lokantalar dışında, göl çevresindeki lokantalar birer barakadan ibarettir. Akçakale köyü yakınındaki kuş adasının kıyı ile olan bağlantısı; ada ile köy arasındaki boşluğun doldurulması suretiyle sağlanmış ve bu adaya bir balık lokantası inşa edilmiştir. Göl çevresindeki en güzel lokanta bu olduğu için yöreye gelen misafirler genellikle burada ağırlanmaktadır.

Çıldır Gölü'nden yararlanma sadece balıkçılık faaliyeti şeklinde değildir. Çok büyük olmasa da Çıldır Gölü'nün sularını boşaltan Garni Deresi üzerinde, gölün 3-4 km kadar güneyinde 3 megawat gücünde, 3 türbinli bir hidroelektrik santrali bulunmaktadır. Bundan başka göl suları ile azda olsa Arpaçay ve çevresindeki tarım alanları sulanmaktadır. Bu sulama projesi daha da genişletilip, kış ve ilkbahar mevsimlerinde boşa akan sular göl gidegeni üzerine kurulacak bir regülatör yardımıyla düzenlenebilir. Böylece gölün su bilançosu bozulmadan, yaz mevsiminde susuzluk çeken Susuz İlçesi ve çevresinde hem içme suyu hem de sulama suyu amaçlı yararlanılabilir.

Kaynakça

- ATALAY, İ., 1978, "Çıldır Gölü ve Çevresinin Jeomorfolojisi". Jeomorfoloji Dergisi, Sa:7, Ankara.
- ATALAY, İ., 1982, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş. Ege Üniv. Sosyal Bil. Fak. Yay. No:9, İzmir.
- DİKER, H., "Kükreyen Göl Çıldır". Atlas Dergisi. Sa.83, Şubat-2000, İstanbul.
- DOĞANAY, H., 1998, Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Erzurum.
- HOŞGÖREN, Y., 1994, "Türkiye'nin Gölleri". Türk Coğrafya Dergisi. Sa.29, İstanbul.
- İNANDIK, H., 1965, Türkiye Gölleri. İstanbul Üniv. Yay. No.1155, Coğrafya Enst. Yay. No.44, İstanbul.
- KOÇMAN, A., 1979, Yukarı Kura Nehri Havzasının Fiziksel Coğrafyası. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniv. Kütüphanesi. Erzurum.
- LAHN, E., 1948, Türkiye Göllerinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi Hakkında Bir Etüd. M.T.A. Enst. Yay. Seri B, No:12, Ankara.
- ÖZÇAĞLAR, A., 2000, Coğrafyaya Giriş. Ankara.
- TÜMERTEKİN, E.,-ÖZGÜÇ, N., 1999, Ekonomik Coğrafya. İstanbul.